

Voordracht voor de vergadering van 19 november 2024

Portefeuille Duurzaamheid, Energietransitie, Democratisering

Agendapunt <automatisch>

Tekst van openbare
besluiten
wordt gepubliceerd

OnderwerpEen volwaardige en volwassen positie van energiegemeenschappen in Amsterdam

Het college van burgemeester en wethouders besluit

1. Kennis te nemen van het adviesrapport "Naar een volwaardige en volwassen positie van energiegemeenschappen in de energietransitie in Amsterdam", opgesteld in gezamenlijke opdracht van een aantal energiecoöperaties verbonden in de APEC en de gemeente Amsterdam.
2. In te stemmen met het in positie brengen van de energiegemeenschappen en ze een volwassen en volwaardige rol in de energietransitie te geven (conform Europese en Nederlandse wetgeving) naast en met overheid en markt.
3. In te stemmen met het verstrekken van de opdracht om op basis van het adviesrapport de publiek-civiele samenwerking binnen de energietransitie verder uit te werken in een concreet plan en routekaart en dit uiterlijk voor het zomerreces 2025 aan het college voor te leggen. Met daarbij de volgende specifieke aandachtspunten:
 - a) inzichtelijk te maken hoe energiegemeenschappen binnen de uitvoering van de energietransitie een volwaardige plek krijgen, rekening houdend met de verschillende doelen van de energietransitie. En dit op te nemen in de herijking van de koers van de warmtetransitie;
 - b) bij de uitwerking ook invulling te geven aan de wijze waarop ongelijk investeren voor gelijke kansen een plek krijgt;
 - c) uitwerken van de term lokaal eigenaarschap/eigendom ten behoeve van zon, wind en warmte en andere vormen van energieopwekking;
 - d) In het eerste kwartaal van 2025 financieel instrumentarium ontwikkelen waarbij langjarige samenwerking (> 5 jaar) kan worden geborgd.
4. Kennis te nemen van de activiteiten die begin dit jaar zijn gestart, waarmee een praktische invulling wordt gegeven aan de volwaardige en volwassen rol van energiegemeenschappen in de energietransitie.

Reden spoed: n.v.t.

Kernboodschap

Het college heeft besloten dat energiegemeenschappen in Amsterdam een volwaardige en volwassen positie moeten krijgen naast en met markt en overheid. Dit geldt zowel voor wind- en zonne-energie als voor warmte en andere vormen van duurzame opwek. Het college geeft de samenwerking met energiegemeenschappen de komende jaren verder vorm.

Bestuurlijke achtergrond

Op 4 juli 2023 heeft het College 'Onze Stad van Morgen' en de Bestuursopdracht Duurzame Toekomst Stad & Organisatie vastgesteld. Hierin zet het College haar aanpak uiteen om de klimaatcrisis te bestrijden en versneld haar doelen te halen. Een belangrijk onderdeel hiervan is de samenwerking met de stad.

Het College wil Amsterdammers op een rechtvaardige wijze mee laten delen in de lasten en lusten van de energietransitie. Ook in Europese en landelijke wetgeving is steeds meer aandacht voor energiegemeenschappen en de rol die zij kunnen vervullen bij de uitvoering van de energietransitie. Energiecoöperaties in de stad hebben de ambitie om namens deze energiegemeenschappen een professionele samenwerkingspartner van de gemeente Amsterdam te worden.

Bestuurlijke prioriteit

Op 4 juli 2023 heeft het College 'Onze Stad van Morgen' en de Bestuursopdracht Duurzame Toekomst Stad & Organisatie vastgesteld. Hierin zet het College ook haar aanpak uiteen voor democratisering. Met bijgaande beslispunten organiseert het college een structureel betere samenwerking met bewonersinitiatieven, coöperaties, en energiegemeenschappen in de energietransitie. Zij bevordert de mogelijkheid voor bewoners om 'mee te doen' door laagdrempelige ondersteuning te organiseren. Zo stimuleert zij de ontwikkeling, verspreiding en borging van kennis om deze initiatieven binnen de gemeente Amsterdam beter te ondersteunen.

Wettelijke grondslag

Artikel 160, eerste lid, onder a, van de Gemeentewet

Het college is bevoegd om het dagelijks bestuur van de gemeente te voeren.

Onderbouwing besluit

Ad 1) Kennisnemen van het rapport "Naar een volwaardige en volwassen positie van energiegemeenschappen in de energietransitie in Amsterdam", opgesteld in opdracht van een groep energiecoöperaties verbonden in de APEC en de gemeente Amsterdam gezamenlijk.

Aanleiding

Onder Amsterdammers is een groeiende behoefte om verantwoordelijkheid en eigenaarschap in de energietransitie op te pakken. Er ontstaan steeds meer bewonersinitiatieven, energiecoöperaties en energie- en warmtegemeenschappen. Het college ondersteunt dit en zet verder in op lokaal eigenaarschap in de energietransitie. Om vorm te geven aan een intensievere publiek-civiele samenwerking voor de energietransitie hebben APEC en gemeente Amsterdam een onafhankelijke projectleider aangesteld. Deze heeft een traject begeleid waarvan de resultaten zijn opgenomen in bijgevoegd rapport. De belangrijkste vervolgstappen worden genoemd onder beslispunten 3 en 4.

Hieronder de belangrijkste conclusies uit het rapport:

Mogelijkheden vanuit EU-regelgeving en nationale wetgeving

De EU-regelgeving opent de weg om een energiegemeenschap meer rechten (voor ontwikkeling, realisatie en exploitatie) toe te kennen. Zodra landelijke wetgeving (Energiewet, Wet collectieve warmte, Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie) wordt aangenomen kunnen energiegemeenschappen, zoals coöperaties van burgers die samen duurzame energie opwekken, beter gefaciliteerd en ondersteund worden. De nieuwe wetgeving stelt lokale overheden, burgers en bedrijven in staat om gezamenlijk verantwoordelijk te nemen in de energietransitie, zonder dat dit een commerciële aanpak vereist.

Belangrijke aspecten van een publiek-civiele samenwerking

- Gemeente biedt steun en kaders aan energiegemeenschappen die uitvoering op zich nemen;
- Gemeente treedt op als partner die lokaal eigenaarschap en participatie mogelijk maakt door juridische en technische obstakels weg te nemen en/of subsidies te verstrekken;
- Een energiegemeenschap richt zich niet primair op winst, maar op lokaal beheren en dele van energie. Dit levert sociale ecologische en economische voordelen op voor de gemeenschap;
- Voor een goede publiek-civiele samenwerking helpt het om gezamenlijk een toekomstperspectief te ontwikkelen waarin is opgenomen wat energiegemeenschappen kunnen bijdragen aan de energietransitie;

Cruciale elementen voor verdere ontwikkeling

- Lokale eigenaarschap bevordert het draagvlak voor energietransitie, waarbij energiegemeenschappen sterk geworteld zijn in wijken en buurten. Wat lokaal eigenaarschap is zal de komende periode verder gedefinieerd moeten worden;
- door samenwerking kunnen energiegemeenschappen een rol spelen in de integratie van opwekking, opslag, en distributie, om zo een betrouwbaar en samenhangend stedelijk energiesysteem op te bouwen

Wat zijn bewonersinitiatieven?

Initiatieven van Amsterdammers die 'iets' willen organiseren om hun leefomgeving te verbeteren, zoals een buurtfeest of schoonmaakactie, of langdurige buurtinitiatieven en collectieve acties. Van initiatieven in voedselsolidariteit en stadslandbouw voor en door de buurt tot computerlessen en kledingruilen, van energie- en wooncoöperaties tot allerlei financiële solidariteitsnetwerken zoals broodfondsen, kasmoni's en (in)formele zorgnetwerken.

Wat zijn energiecoöperaties?

Om als club mensen samen energie op te mogen wekken, is een rechtsvorm nodig. Een coöperatie is hiervoor de meest gebruikelijke vorm. Een coöperatie bestaat net als een vereniging uit leden en een bestuur. De leden beslissen over de plannen van de coöperatie in een Algemene Ledenvergadering. Over nieuwe projecten, maar ook over de begroting en activiteiten van de coöperatie. Enkele energie-initiatieven zijn georganiseerd als stichting en kennen derhalve geen leden.

Wat zijn energiegemeenschappen?

Om burgerparticipatie in hernieuwbare energieprojecten verder te stimuleren heeft de EU het concept 'energiegemeenschappen' geïntroduceerd in de energiewetgeving. Energiegemeenschappen zijn een vorm van samenwerking tussen burgers, al dan niet met deelname van lokale overheden zoals gemeenten en kleine ondernemingen. Het is een juridische entiteit, gebaseerd op vrijwillige en open deelname, democratisch, gericht op het bieden van milieu-, economische of sociale gemeenschapsvoordelen aan haar leden of aan de lokale gebieden waar ze actief zijn.

Ad 2) In te stemmen met een volwassen en volwaardige rol van energiegemeenschappen (conform Europese en Nederlandse wetgeving) naast en met overheid en markt.

In lijn met het Amsterdams Akkoord, Onze Stad van Morgen en de Bestuursopdracht Duurzame Toekomst Stad & Organisatie, stelt het College vast dat energiegemeenschappen een volwassen en volwaardige rol moeten krijgen binnen de energietransitie.

Door energiegemeenschappen een volwaardige plek te geven naast publieke en private partijen, kunnen zij een volwassen rol gaan spelen in de energietransitie.

De gemeente en APEC (zeven energiecoöperaties verenigd in Amsterdamse Producterende Energie Coöperaties) hebben gezamenlijk de taak op zich genomen om de rol van energiegemeenschappen verder in te vullen en concreter te maken op lokaal niveau. Het is in het belang van de gemeente Amsterdam om de rol van bewoners in de energietransitie te versterken en partijen goed te ondersteunen.

Op projectniveau is er een goede samenwerking tussen gemeente en energiegemeenschappen. Overkoepelend en voor de langere termijn is dit echter geen structurele basis.

Ad 3) Opdracht te geven om op basis van het adviesrapport de publiek civiele samenwerking binnen de energietransitie verder uit te werken in een concreet plan en routekaart en dit uiterlijk voor de zomer van 2025 aan het college voor te leggen

Komende periode wordt gebruikt om verder vorm te geven aan de publiek civiele samenwerking en het positioneren van energiegemeenschappen. Tegelijkertijd geven we al praktisch uitvoering aan het positioneren van energiegemeenschappen binnen de energietransitie. Dit gebeurt al volop bij de uitvoering van zonprojecten, de eerste warmteprojecten en binnen het windprogramma wordt ook gestreefd naar 100% lokaal eigenaarschap.

De uitwerking van de publieke civiele samenwerking heeft de volgende aandachtspunten:

- duidelijkheid over de ruimte en de rollen voor energiegemeenschappen in het gemeentelijk beleid naast markt en overheid;
- helderheid over voorwaarden waaronder energiegemeenschappen projecten gegund kunnen krijgen;
- expliciteren van verwachtingen van de energiegemeenschappen. Welke bijdrage leveren energiegemeenschappen per jaar aan de doelstellingen van de energietransitie?

Ad 3a) inzichtelijk maken hoe energiegemeenschappen binnen de uitvoering van de energietransitie een volwaardige plek krijgen, rekening houdend met de verschillende doelen van de energietransitie. En dit op te nemen in de herijking van de koers van de warmtetransitie

Het college toetst op drie doelen: CO₂-reductie, betaalbaarheid en leveringszekerheid. Daarnaast zijn er veel 'sub doelen'. Er wordt belang gehecht aan snelheid, efficiëntie, gemeenschapszin, kopieerbaarheid, koppelkansen, zo hoog mogelijk (maatschappelijk) rendement van elke geïnvesteerde euro et cetera. Vaak wordt op meerdere doelen ingezet. Elk van deze doelen vertegenwoordigt een vorm van rechtvaardigheid, maar niet alle doelen kunnen in gelijke mate gerealiseerd worden.

Energiegemeenschappen kunnen een belangrijke rol kunnen spelen bij een subdoel van de energietransitie, namelijk 'het versterken van de gemeenschapszin'

Specifiek voor warmte geven we in de herijking van de koers van de warmtetransitie, die komend voorjaar wordt afgerond, warmtegemeenschappen een volwaardige plek. Hoewel grootschalige warmtenetten nog steeds als belangrijk worden gezien, worden ook lokale warmte-initiatieven en coöperaties aangemoedigd en ondersteund door de gemeente. We streven naar een meer diverse strategie voor welke warmteoplossing in welke buurt het meest geschikt is. Daarin zijn zowel grootschalige en kleinschalige collectieve warmtenetten als individuele oplossingen (o.a. warmtepompen) nodig. Bij het organiseren van warmteoplossingen spelen warmte- en energiegemeenschappen in bepaalde buurten een belangrijke rol in het versterken van de sociale cohesie. Zo ontstaat een energietransitie waarin de gemeente ruimte biedt aan samenwerkingen die aansluiten bij lokale behoeften.

Ad 3b) Bij de uitwerking ook invulling te geven aan de wijze waarop ongelijk investeren voor gelijke kansen een plek krijgt

De energietransitie raakt alle Amsterdammers maar niet altijd op gelijke wijze. De inbedding van energiegemeenschappen in de lokale gemeenschap biedt hiervoor kansen. Zij zijn er voor de gemeenschap, en iedereen hoort daarbij, ook de mensen die moeite hebben om de rekeningen te betalen. Daarom gaan veel energiecoöperaties actief op zoek naar manieren om energie betaalbaarder te maken. Veel energiecoöperaties zien dat ook als een taak: ze hanteren een rechtvaardige en inclusieve energietransitie als uitgangspunt voor hun activiteiten: iedereen moet kunnen meedoen, ook (of juist) als je niet zelf kunt investeren. Ongelijk investeren voor gelijke kansen, en welke randvoorwaarden daarbij horen, wordt verder uitgewerkt.

Ad 3c) Uitwerken van de term lokaal eigenaarschap/eigendom ten behoeve van zon, wind en warmte en andere vormen van opwekking

De gemeente heeft de ambitie om 100% eigendom van windturbines en zonprojecten op gemeentelijke grond te realiseren. Lokale verankering is een sterke troef van de coöperaties zijn. Het past ook naadloos bij het uitgangspunt van het gemeentebestuur: versterking van de gemeenschapszin en de sociale cohesie in buurten en wijken van de stad. Wat de gemeente onder lokaal eigendom verstaat, is echter nog niet voldoende gedefinieerd. Dit wordt verder uitgewerkt.

Ad 3d) In het eerste kwartaal van 2025 financieel instrumentarium ontwikkelen waarbij langjarige samenwerking (> 5 jaar) kan worden geborgd.

De Energietransitie is een langjarig proces. Om energiegemeenschappen hierin een volwassen en volwaardige rol te geven hebben zij behoefte aan opgroeiruimte. Zij hebben hierbij ook behoefte aan ondersteuning van de gemeente. Dit gebeurt op dit moment ad hoc. Een voorstel waarmee energiegemeenschappen langjarig kunnen worden ondersteund, wordt in het eerste kwartaal van 2025 voorgelegd.

Daarnaast wordt bij de uitvoering van de energietransitie vaak gebruik gemaakt van aanbestedingen. Het is voor energiegemeenschappen lastig om deel te nemen aan dit soort inkoopprocessen, omdat ze vaak nog niet voldoende bekend zijn met deze processen, of de expertise missen. Ook is een gemeenschap een groep samenwerkende burgers en dus geen bedrijf/ markt, waardoor men principieel niet voor deze route wil kiezen.

De komende periode wordt uitgewerkt welke financieel instrumentarium het beste aansluit bij de publiek-civiele samenwerking. Daartoe worden alternatieven onderzocht voor aanbesteding bij projecten voor duurzame energie gericht op lokale verankering

(draagvlak, eigenaarschap) binnen (wijken/buurtten van) Amsterdam. Bijvoorbeeld wordt bezien of de energiewet mogelijkheden biedt om kavels of projecten rechtstreeks aan energiegemeenschappen te gunnen zonder aanbestedingen.

Ad 4) Kennis te nemen van de activiteiten die dit jaar zijn gestart, waarmee een praktische invulling wordt gegeven aan de volwaardige en volwassen rol van energiegemeenschappen in de energietransitie

De volgende activiteiten zijn al gestart gericht op het versterken van energiegemeenschappen:

Energiediensten Organisatie (EDO)

Na de zomer van 2024 is de gemeente gestart met een scenario onderzoek om met de gemeente, bestaande energiecoöperaties, initiatieven, 02025 netwerk, APEC (Amsterdamse Producerende Energie Coöperaties) en relevante stakeholders te komen tot meerdere scenario's van een Energiediensten Organisatie. Eindbeeld voor de EDO is dat er een plek komt waar Amsterdammers geholpen worden door een organisatie die gaat helpen, doorverwijzen, fysieke ontmoetingen faciliteert, betaalde expertise biedt. In dat kader start er in december 2024 een praktijkpilot Energie waarmee op beperkte schaal ervaring in de praktijk wordt opgedaan. Het onderzoek en de pilot leiden tot een voorstel voor het wel/niet opzetten van een EDO.

Professionalisering APEC

De APEC wil zich ontwikkelen tot organisatie die de belangen behartigt van energiegemeenschappen. Om daar te komen zijn zij een brede discussie gestart om de koers te bepalen, inclusief de beoogde professionalisering, uitgewerkte criteria voor lidmaatschap, interne organisatie en de samenwerking met de gemeente. Voor deze doorontwikkeling en verdere professionalisering van APEC heeft het college 5 november 2024 extra middelen beschikbaar gesteld.

Stappenplan Bewonersinitiatieven

Gemeente Amsterdam is gestart met het ontwikkelen van een Stappenplan Bewonersinitiatieven, voor warmteprojecten. Doel is dat initiatieven weten waaraan ze moeten voldoen om in aanmerking te komen voor ondersteuning van de Gemeente Amsterdam. Dit zorgt voor transparantie en concrete verwachtingen, waarbij er ruimte blijft voor maatwerk.

Register of the Commons/Kaartenbak

Vanuit actieprogramma AmsterDOEN wordt er gewerkt aan een 'commons register'. Hier kunnen initiatieven zich inschrijven in het commons register als zij voldoen aan bepaalde eisen en voorwaarden, zoals: open en democratisch georganiseerd, geen winstoogmerk en/of een winst de terugvloeit naar de samenleving, lokale verankering. Commons die ingeschreven staan in het register zijn een betrouwbare samenwerkingspartner voor de gemeente, en kunnen bijvoorbeeld voorrang krijgen bij aanbestedingen of samenwerkingsprojecten. De komende periode worden het precieze doel en de criteria voor het commonsregister in samenwerking met energiecoöperaties ontwikkeld. Het streven is Q1 2025 een werkend register te lanceren.

Participatie

Dit proces is geheel ingericht op basis van nauwe samenwerking tussen APEC en de gemeente Amsterdam. Het eindadvies is dan ook een gezamenlijk advies dat door de betrokken partijen wordt gedragen.

Daarnaast is over dit voorstel afstemming geweest in het portefeuillehouders overleg (PHO) Duurzaamheid met de dagelijks bestuurders van de stadsdelen en stadsgebied. Hier is afgesproken dat stadsdelen nadrukkelijk worden betrokken bij de verdere invulling van de vervolgstappen.

Financiële onderbouwing

Financiële onderbouwing: Ja

De benodigde proceskosten voor de uitwerking van de voorstellen worden gedekt uit de begroting van 2024 en 2025, Programma 1, Jaarprogramma Duurzaamheid

Voor 2025 geldt dat dit onderdeel is van het Bestedingsplan Energietransitie en klimaat- en energiebeleid: Onderdeel Bewonersinitiatieven

Voor de uitvoering van beslispoint 3d zal separaat besluitvorming plaatsvinden wanneer dit niet in het bestedingsplan past.

Consequenties gedekt? Ja

Overige toelichting:

N.v.t.

Conclusie:

Voor de proceskosten die voortvloeien uit dit besluit is dekking in de begroting van 2024 en 2025

Communicatie

Binnen de gemeente	- Opnemen in de te publiceren besluitenlijst- Met behulp van interne communicatiekanalen zal publiciteit worden gegeven aan dit besluit.
Buiten de gemeente	- Opnemen in de te publiceren besluitenlijst- Op een speciale gelegenheid in aanwezigheid van Amsterdamse energiecoöperaties zal de wethouder Duurzaamheid het besluit bekendmaken en toelichten.- Het eindadvies wordt gepubliceerd op Open Research Amsterdam.

Moet het besluit bekendgemaakt worden in het Gemeenteblad of de Staatscourant? Zie dan voor meer informatie de [instructiepagina](#) op intranet. Elk bekend te maken besluiten moet als bijlage bij de voordracht worden gevoegd.

Documenten

Registratienr.	Naam
<automatisch>	"Naar een volwaardige en volwassen positie van energiegemeenschappen in de energietransitie in Amsterdam"
<automatisch>	

Behandelend ambtenaar (naam, telefoonnummer en e-mailadres)

Ruben Voerman, 06 1274 1585, r.voerman@amsterdam.nl

Marc van Gemert, 06 1308 0412, m.van.gemert@amsterdam.nl

Besluit college van burgemeester en wethouders

<automatisch, na afloop vergadering>

Classificatiegegevens

1	Classificatie	Openbaar/vertrouwelijk/geheim/strikt geheim (niet openbaar, vul dan ook rij 3 t/m 7 in)
2	Wie legt geheimhouding op?	Het college van B en W (let op dat er een besispunt geheimhouding in de voordracht zit)
3	Gaat het stuk geheim door naar de commissie en/of raad?	[ja/nee]
4	Einddatum	<ul style="list-style-type: none"> - Tot een bepaalde datum - Tot een bepaald moment (vul dan hieronder de uiterlijke datum in) - Voor onbepaalde tijd
5	Uiterlijke einddatum	[Indien er geen specifieke einddatum kan worden genoemd, hier een uiterlijke einddatum invullen.]
6	Grondslag	[Vul hier het Woo-artikel in op grond waarvan dit stuk niet openbaar is]
7	Motivatie	[Leg in gewone taal uit waarom dit stuk geheim of vertrouwelijk is. Wat gaat er mis als deze informatie openbaar wordt? Indien voor onbepaalde tijd, motiveer de lengte van de opgelegde geheimhouding] *vul dit ook in bij de onderbouwing besluit